Cornelia BODEA
Radu Ştefan VERGATTI

NICOLAE IORGA
ÎN ARHIVELE VIENEZE ŞI ALE SIGURANŢEI REGALE (1903-1914)

MV
Editura Mica Valahie
Bucureşti

NICOLAE IORGA ÎN ARHIVELE VIENEZE ŞI ALE SIGURANȚEI REGALE (1903-1914)

Acad. Cornelia BODEA
Radu Ştefan VERGATTI

NICOLAE IORGA
ÎN ARHIVELE VIENEZE ŞI ALE SIGURANȚEI REGALE

(1903-1914)

MV
MICA VALAHIE
Bucureşti

Corectura textului şi note: Cristina-Narcisa Vergatti

ISBN electronic: 978-606-8304-78-6

MV

EDITURA MICA VALAHIE
Tel. 0722.33.99.84, 021-642.51.02
www.micavalahie.ro
micavalahie@yahoo.com

CUPRINS

Scurtă lămurire 7

Lista documentelor 13

Anexe I – 1903-1906-1909 23

Anexe II – 1910-1914 187

LISTĂ ABREVIERI

a.-ung. – autro-ungar
BAR – Biblioteca Academiei Române
c.cr. – cezaro-crăiesc
DPSG – Direcția Poliției şi Siguranței Generale a Statului
gr.or. – greco-ortodox*
HHuSTA – Haus-Hof-und Staatsarchiv (Arhivele Statului din Austria)
SMBAN – Serviciul Municipiului Bucureşti al Arhivelor Naționale
st.n. – stil nou

* Practic, reprezintă confesiunea ortodoxă a religiei creştine, desemnată prin două cuvinte reprezentând un pleonasm, căci grecii sunt ortodocşi, iar ortodoxia e confesiunea celor care aparțin Bisericii Răsăritului; s-a folosit acest pleonasm de către slujbaşii Imperiului Austro-Ungar din cauza lipsurilor de cultură religioasă.

SCURTĂ LĂMURIRE

Am ales acest titlu deoarece el este semnificativ pentru puținele cuvinte care vor urma. Este dificil să-ți asumi delicata misiune de a scrie o prefață la o culegere de documente privind viața lui Nicolae Iorga. Actualul corpus de acte referitoare la tinerețea acestuia se datorează, în primul rând, muncii tenace, obstinate, pasionate a celei care a fost academician Cornelia Bodea (1916-2010). Născută în satul Dud, comuna Târnova din județul Arad, ca fiică a preotului Cornel Bodea, fost bursier al Fundației Gojdu, viitoarea membră a Academiei Române a venit în București din copilărie pentru a urma cursurile școlii organizate și îndrumate de „Societatea Femeilor Române”, aflată pe atunci în Str. Principatele Unite, condusă de Alexandrina Cantacuzino. Acolo i s-a sădit în suflet dragostea pentru istorie. Ca urmare, s-a înscris la Facultatea de Litere, Istorie și Filosofie a Universității din București. Acolo l-a cunoscut pe profesorul Nicolae Iorga. Între ei s-a născut o simpatie sufletească deosebită. Profesorul o aprecia pe tânăra fată studioasă, cu ochii mari, negri, exterm de vii și pătrunzători. La rândul ei, studenta se hrănea cu nesaț din erudiția plină de har predată de profesor.

În momentul în care și-a pus problema elaborării unei teze de doctorat, Cornelia Bodea s-a adresat tot profesorului Nicolae Iorga. A fost imediat acceptată. Tema a fost atractivă pentru profesor – era monografia „Moise Nicoară” – un om remarcabil prin lupta pentru drepturile românilor din Transilvania, rudă cu Cornelia Bodea. Din păcate, ea nu și-a mai putut susține teza cu profesorul Nicolae Iorga, asasinat la 27 noiembrie 1940. Titlul de doctor în istorie a putut să-l obțină ulterior, în anul 1941, cu teza scrisă sub conducerea inițială a lui Nicolae Iorga.

Perioada de lucru alături de acesta a marcat toată viața Corneliei Bodea. A strâns mereu acte inedite despre viața și munca profesorului său. Acesta este și cazul volumului de față în care au fost reunite pentru publicare acte parțial inedite (astăzi) care se referă la perioada de început a vieții lui Nicolae Iorga, cuprinsă între anii 1903-1914. Prezenta carte înglobează în

paginile sale peste 100 de documente despre activitatea lui Nicolae Iorga în prima parte a vieții lui ca istoric, profesor, patriot şi om politic, perioadă mai puțin studiată până acum. Am folosit termenul de parțial inedite, deoarece o mică parte dintre ele au fost întrebuințate şi de alți cercetători, cum ar fi P. Țurlea, sau publicate, unele în străinătate, ca acelea din memoriile feldmareşalului Conrad von Hötzendorf, şeful Marelui Stat Major Austro-Ungar etc.

Anii 1903-1914 au fost ani tumultuoşi, când profesorul a fost marcat de lupta pentru împlinirea idealurilor naționale. Pe atunci prima lui misiune consta, după cum relevă documentele pe care le publicăm aici, în lupta pentru crearea României Mari. El vedea ca pe o necesitate vitală eliberarea românilor de sub stăpânirea Imperiului Austro-Ungar şi a Imperiului Țarist. În vederea atingerii acestui țel, s-a situat între conducătorii Ligii Culturale. A adus în fruntea acesteia personalități ale vieții publice din România, cum a fost generalul Budişteanu. Totodată, s-a preocupat de ridicarea şi formarea tineretului. A mers pe linia ca, împreună cu A.C. Cuza, să educe noile generații în spiritul unei culturi naționale şi ortodoxe. Pentru a atrage oamenii către idealurile sale, pentru a avea succes, Nicolae Iorga a ținut numeroase şi neobosite conferințe în țară şi peste hotare. Atunci îşi găseşte geneza faimoasa şcoală de la Vălenii de Munte. Acolo veneau intelectuali de marcă, animați de personalitatea lui Nicolae Iorga, de dorința de a ajuta la împlinirea idealurilor românilor. În acest scop, în acei ani a început publicarea marilor colecții de documente referitoare la viața românilor, la rolul lor în istoria universală.

Era o viață plină de freamătul tinereții unor oameni care aveau un vis ce trebuia să fie transformat în realitate. Tocmai acest vis care, încet, dar sigur căpăta contururi precise, a supărat autoritățile. În acea situație s-a decis la Bucureşti şi apoi la Viena, la Budapesta şi chiar la Sankt Petersburg supravegherea şi chiar blocarea activității profesorului Nicolae Iorga. Misiunea a fost încredințată poliției politice, Siguranța Generală (a statului) din România. Oamenii poliției politice şi-au îndeplinit cu sârg obligațiile, căci erau presați direct şi indirect de cei ce lucrau în misiunile diplomatice ale marilor imperii din jurul României. Este esența documentelor din volumul de față. Din lectură rezultă importanța pe care o aveau acțiunile lui Nicolae Iorga. De ceea ce făcea el erau interesați premierii, miniştrii, ambasadorii. Se încerca să se discute cu profesorul pentru a fi determinat să renunțe la o acțiune sau alta. În unele cazuri s-au luat măsuri aspre, ca expulzarea din

Imperiul Austro-Ungar, sau interdicția de a pătrunde pe teritoriul lui. Aceste măsuri arată puterea profesorului şi teama pe care o provoca în cercurile politice ale vremii. Rapoartele Siguranței şi mai ales cele ale diplomaților Imperiului austro-ungar, care formează covârşitoarea majoritate a culegerii de față, arată clar că N. Iorga era considerat catalizator şi periculos de autoritățile imperiale austro-ungare. Acestea au mers până la a lua măsura de a-i interzice intrarea în Imperiu, interdicție menținută mai mulți ani, care a produs un important tumult diplomatic, subsecvent celui social-politic. Această acțiune de oprire a profesorului să pătrundă pe teritoriul Imperiului Austriac a fost urmarea unei analize atente a conferințelor şi articolelor sale, traduse şi discutate la cel mai înalt nivel al cancelariei şi instituțiilor imperiale.

Documentele ilustrează o activitate puternic marcată de campania anti-habsburgică desfăşurată de Nicolae Iorga în vederea înfăptuirii unității naționale, culturale şi politice a românilor. Totodată, prin ele se poate constata influența exercitată de savant asupra opiniei publice româneşti pe plan intern şi extern. Nu mai puțin, se desprind cu pregnanță tensiunile anti-habsburgice create şi repercusiunile lor asupra relațiilor dintre Imperiul Austro-Ungar şi România.

Documentația folosită se regăseşte în corespondența secretă şi de cancelarie dintre agenții diplomatici şi consulari ai Austro-Ungariei aflați la post în România şi Ministerul de Externe austro-ungar, dintre autoritățile austriece din Bucovina şi Ministerul de Interne austriac, dintre ministerele menționate, precum şi în rapoartele Siguranței Generale a statului român etc. Toate acestea privesc mişcarea națională română din Vechiul Regat şi din teritoriile româneşti de sub administrația austro-ungară, în strânsă legătură cu activitatea desfăşurată de Nicolae Iorga în acel context.

Materialul se află în arhivele Bibliotecii Academiei Române, ale SMBAN, precum şi în colecțiile Haus-Hof-und Staatsarchiv şi Verwaltungsarchiv din Viena.

În arhivele străine menționate documentele sunt indexate tematic sub titluri ca „Dakoromänische Bewegung” („Mişcarea daco-românească”), „Grossrumänische Tendenzen” („Tendințe pentru o Românie Mare”), „Grossrumänische Bewegung” („Mişcarea pentru România Mare”) etc.

Activitatea Ligii pentru Unitatea Culturală a tuturor Românilor este indexată sub titlul „Irreddentische Aktion in Rumänien” („Acțiunea iredentistă în România”) şi aceasta încă din primul deceniu al existenței sale

(1890). Dosarele Ligii îl menționează pe Nicolae Iorga şi rolul său proeminent începând cu vara lui 1907.

În volumul de față este folosit şi dosarul său personal, creat la Ministerul de Externe Austro-Ungar de la Viena, precum şi cel, tot personal, din cadrul Direcției Poliției şi Siguranței Generale din România.

Fiind acte inedite, în majoritatea cazurilor, lămuritoare pentru viața şi munca profesorului Nicolae Iorga, am decis împreună cu soția mea, avocat dr. Cristina Vergatti, să dăm curs rugăminții doamnei academician Cornelia Bodea şi să le publicăm. Munca nu a fost uşoară, mai ales dacă se ține seama de faptul că imensa majoritate a textelor sunt scrise în limba germană, dialectul austriac, altele în limba maghiară. Rezolvarea problemei scrierii în aceste limbi a reprezentat o dificultate extrem de mare deoarece, în zilele noastre, ele nu mai sunt vorbite în forma şi cu expresiile întrebuințate înainte de Primul Război Mondial. Limbile utilizate de funcționarii care au alcătuit textele au evoluat în funcție de cerințele impuse de societate şi, ca atare, în multe cazuri a trebuit să căutăm termenul corespunzător. Au fost necesare unele adaptări la expresiile folosite în lumea diplomatică, unde limbajul curent avea, ca şi astăzi, anumite subtilități determinate de ocupația oamenilor.

Cu toate acestea, am păstrat aproape integral traducerea dată nouă de dna. academician Cornelia Bodea. Acolo unde am intervenit, nu am schimbat sensul frazei pentru a nu altera conținutul documentului. Astfel, am respectat şi memoria şi truda dnei. academician Cornelia Bodea. Precizăm că în această selecție există un mic număr de documente pentru care sursa nu a putut fi identificată. Totuşi şi aceste din urmă acte sunt prezente în volum, deoarece aceasta a fost voința şi dorința regretatei doamne academician.

O altă greutate ivită în calea noastră a rezultat din situația că unele dintre documente sunt manuscrise, chiar dacă au fost frumos caligrafiate în alfabetul gotic. Adesea textele conțin şi prescurtări mai greu de înțeles pentru un om care citeşte astăzi acte concepute înainte de Primul Război Mondial.

Trebuie să precizăm că un ajutor serios în procesarea documentelor ni l-a dat doamna Mariana Heroiu, directoarea Editurii Mica Valahie, căreia-i mulțumim şi pe această cale.

Sperăm ca documentele publicate acum să fie un instrument de lucru util în mâna cititorilor şi să intereseze oamenii de cultură care şi cu acest prilej pot vedea cum truda intelectualilor a fost întotdeauna supravegheată, controlată şi îngrădită de autorități. Din textele publicate în

volumul de față rezultă că a existat în trecut, ca şi astăzi, o colaborare între potentații diriguitori ai statelor pentru subordonarea față de ei a celor care încercau să meargă pe o linie progresistă. Cei care erau îndrăzneți şi nu conveneau intereselor de moment ale guvernanților, se confruntau cu blocarea prin orice mijloace erau la îndemână. Nicolae Iorga, împreună cu intelectualii din jurul său – prof. A.C. Cuza, prof. Rădulescu-Motru, prof. C. Stere etc. – a reuşit să înfrunte cu succes autoritățile şi să determine un progres al idealurilor şi luptei tuturor românilor. În acest sens se poate afirma, fără a greşi, că seria documentelor din prezentul volum completează imaginea tinereții de luptător a profesorului Nicolae Iorga, care considera atunci că avea o misiune: geneza României Mari.

21 octombrie 2011

prof. univ. dr.
Radu Ştefan Vergatti

LISTA DOCUMENTELOR

1. 1903 decembrie 3, Bucureşti. Marchizul J. Pallavicini, ministru plenipotenţiar austro-ungar, către contele A. Goluchowski, ministrul de Externe a.-ung.: Demersuri făcute pentru împiedicarea recunoaşterii Ligii Culturale ca persoană juridică. Relaţiile D.A. Sturdza – Gr. Grădişteanu. (Raport nr. 62 D)

2. 1903 decembrie 6, Bucureşti. Marchizul J. Pallavicini către contele A. Goluchowski: Mitingurile de protest organizate de Liga Culturală. – Preşedintele Ligii, Gr. Grădişteanu. – tensiunea dintre Austria şi Ungaria şi problema naţională. (Raport nr. 63 B)

3. 1904 decembrie 17, Bucureşti. Marchizul Pallavicini către contele Goluchowski: Tot despre măsurile împotriva Ligii Culturale. Noile perspective. (Raport nr. 52 E)

4. 1907 martie 2/15, Bucureşti. Siguranţa Generală a Statului Român: O vizită iscoditoare la N. Iorga acasă. (Notă informativă)

5. 1907 aprilie 2, Viena. Ministerul de Externe a.-ung. către Prinţul Schönburg, la Bucureşti: În legătură cu statutul Ligii Culturale. (Instrucţiuni nr. 363)

6. 1907 aprilie 29, Bucureşti. Prinţul Schönburg către ministrul de Externe austro-ungar, baronul von Aehrenthal despre România şi mişcarea naţională din Ungaria; Convorbirile avute cu Take Ionescu şi cu D.A. Sturdza. (Raport nr. 34)

7. 1907 iunie 28, Sinaia. Consilierul de Legaţie, Szapáry, către von Aehrenthal: Congresul Ligii Culturale. Noul preşedinte, generalul Budişteanu. – Convorbirea cu D.A. Sturdza. – Lucrările Congresului. Între noii numiţi în Comitet e N. Iorga. Noile perspective ale Ligii.

8. 1907 noiembrie 8/21, Bucureşti. N. Iorga, „Liga Culturală se pune în serviciul culturii româneşti” (Articol din “Neamul Românesc”).

9. 1907 nov. 24/7 dec. Bucureşti. Siguranţa Generală a Statului: Conferinţa lui N. Iorga, la Liga Culturală, despre Istoricul armatei. (Notă informativă)

10. 1908 iunie 10, Bucureşti. Schönburg către von Aehrenthal: Viitorul congres al Ligii Culturale, la Galaţi. – Pro şi contra revenirii lui Grădişteanu ca preşedinte. (Raport nr. 27 F)

11. 1908 iunie 10/23, Bucureşti. Siguranţa Generală a Statului: Intenţia lui N. Iorga de a deschide cursuri de vară la Vălenii de Munte. (Notă informativă)

12. 1908 iunie 25, Bucureşti. Prinţul Schönburg către von Aehrenthal: Despre Congresul Ligii, de la Galaţi. (Raport nr. 32 B)

13. 1908 iunie 15/28, Bucureşti. Siguranța generală. Tot despre cursurile de vară de la Văleni. (Notă informativă)

14. 1908 iunie 15/28, Bucureşti. Siguranța Generală a Statului. O conferință a lui N. Iorga la Botoşani. (Notă informativă)

15. 1908 iun. 22/5 iul. Vălenii de Munte. Siguranța Generală a Statului. Apropiatele cursuri de vară la Văleni. Profesori. Popularitatea lui N. Iorga. (Notă informativă)

16. 1908 iulie 11, Iaşi. Consulul austriac, von Burzian către von Aehrenthal. Conferința lui N. Iorga la Botoşani. (Raport nr. 33)

17. 1908 iulie 3/16, Vălenii de Munte. Siguranța Generală a Statului. Deschiderea cursurilor la Văleni. Lecția inaugurală a lui N. Iorga, audiența. Se critică cursurile de vară, rivale, de la Iaşi. – Programul lecțiilor lui N. Iorga. (Notă informativă)

18. 1908 iulie 4/17 iulie, Vălenii de Munte. Siguranța Generală a Statului. Lecția lui N. Iorga despre „Permanența noastră în Dacia”, cu referiri la arbitrariul reformelor actuale. (Notă informativă)

19. 1908 iulie 5/18, Vălenii de Munte. Siguranța Generală a Statului. A treia lecție a lui N. Iorga, „Formarea limbii române”. – Referiri polemice la cursurile de la Iaşi. (Notă informativă)

20. 1908 iulie 8/21, Vălenii de Munte. Siguranța Generală a Statului. Lecția lui N. Iorga despre „Întemeierea Principatelor”. Aluzii polemice. (Notă informativă)

21. 1908 iulie 9/22, Vălenii de Munte. Siguranța Generală a Statului. N. Iorga despre „Politica domnilor noştri”. Referiri la politica zilei. (Notă informativă)

22. 1908 iulie 9/22, Bucureşti. Siguranța Generală a Statului. Despre Societatea Studențească de la Cernăuți, numită Daco-Română, organizare, scop. (Notă informativă)

23. 1908 iulie 12/25, Vălenii de Munte. Siguranța Generală a Statului. Lecția lui N. Iorga despre „Relațiile politice dintre Principatele române şi Rusia, pe de o parte şi cu Austria pe de alta”. (Notă informativă)

24. 1908 iulie 15/28, Vălenii de Munte. Siguranța Generală a Statului. Popularitatea „fără margini” a lui N. Iorga şi a cursurilor sale. (Notă informativă)

25. 1908 iulie 16/29, Vălenii de Munte. Lecția lui N. Iorga despre „Deşteptarea națională şi Revoluția de la 1848”. Referiri la prezent. Primirea entuziastă din partea auditorilor. (Notă informativă)

26. 1908 iulie 17/30, Vălenii de Munte. Siguranța Generală a Statului. N. Iorga despre „Cuza Vodă”. Comparații şi referiri critice. (Notă informativă)

27. 1908 iulie – Vălenii de Munte. Siguranța Generală a Statului. Accentul național al lecției lui N. Iorga despre istoria românilor din Transilvania. (Notă informativă)

28. 1908 iulie 21/august 2, Bucureşti. Siguranța Generală a Statului. Traducerea unui articol „Cursurile universitare de vacanță”, apărut în „Budapesti Hírlap” nr. 178, 13/25 iulie. Referiri la politica zilei. (Biroul presei)

29. 1908 iulie/august, Bucureşti. Siguranța Generală a Statului. Traducerea unui articol despre N. Iorga, apărut în „Budapesti Hírlap” nr. 181, din 29 iulie, intitulat „Din cercurile românilor”. (Biroul presei)

30. 1908 august 2, Bucureşti. Siguranța Generală a Statului. Traducerea unui articol despre N. Iorga şi cursurile de vară de la Văleni, apărut în „Budapesti Hírlap” din 2 august, nr. 185. (Biroul presei)

31. 1908 octombrie 14/27, Bucureşti. Siguranța Generală a Statului. Discursul lui N. Iorga despre „Cultură națională şi politică națională” ținut în Sala Dacia. (Notă informativă)

32. 1908 octombrie 30, Bucureşti. Prințul Schönburg către contele Aehrenthal comunică în notă textul unei informări confidențiale despre creşterea agitației politice anti-habsburgice, cu deosebire la Brăila, Bacău, Bucureşti. Rolul agitatoric al Ligii Culturale. (Raport nr. 53 D)

33. 1908 oct. 19/nov. 1, Bucureşti. Siguranța Generală a Statului. Deschiderea cursurilor universitare. Prelegerea lui N. Iorga despre „Sufletul modern”. Seminariul se va ține în localul Ligii. (Notă informativă)

34. 1908 noiembrie 12, Viena. Ministerul de Interne austriac către Ministerul de Externe austro-ungar. Raportul guvernatorului Bucovinei în care propune măsuri prohibitive împotriva intrării lui N. Iorga în Bucovina drept urmare a conferinței ținute în Sala Dacia. (M.I./10744)

35. 1908 noiembrie 19, Bucureşti. Prințul Schönburg către contele Aehrenthal: Audiența la regele Carol I, despre agitațiile anti-habsburgice din țară, despre Gr. Grădişteanu şi N. Iorga. Alte subiecte de politică externă discutate. Părerile suveranului român. Convorbirea cu D.A. Sturdza. (Raport nr. 60 A)

36. 1908 noiembrie 21, Viena. Ministerul de Externe austro-ungar către Ministerul de Interne austriac, în legătură cu propunerea de a se interzice intrarea în Imperiu lui N. Iorga. (Nota nr. 2477)

37. 1908 decembrie 10, Bucureşti. Prințul Schönburg către contele Aehrenthal: Tensiunea anti austro-ungară este în descreştere. (Raport nr. 66 D)

38. 1908 decembrie 17, Bucureşti. Prințul Schönburg către contele Aehrenthal: O nouă audiență la regele Carol I. Subiectele discutate: situația românilor din Ungaria şi Transilvania; probleme interne din România; mişcările antihabsburgice din nou în creştere; din nou N. Iorga şi Grădişteanu. (Telegramă nr. 97)

39. 1908 decembrie 28/1909 ianuarie 10, Turnu Măgurele. Apel către „Cetățeni” pentru o întrunire contra politicii habsburgice în Balcani. (Afiş)

40. 1909 ianuarie, Câmpulungul Moldovenesc. Înştiinţare „pentru toţi”, trimisă şi lui N. Iorga de Gavril Rotica, din partea Societăţii Şcoala Română. (Afiş)

41. 1909 ianuarie 14, Cernăuţi. Guvernatorul Bucovinei către Ministerul de Interne austriac: Din nou propunerea de a se interzice intrarea lui N. Iorga în Bucovina. (Raport nr. 296, la nota M.I./843)

42. 1909 ianuarie 16, Câmpulungul Moldovenesc. Deputatul Bellegarde către N. Iorga. (Anexă la nota M.I./1541)

43. 1909 ianuarie 18, Cernăuţi. Guvernatorul Bucovinei către Ministerul de Interne austriac: Împotriva lui N. Iorga. (Raport nr. 374/M.I.)

44. 1909 ianuarie 24, (Bucureşti). Răspunsul lui N. Iorga la scrisoarea lui Bellegarde. Publicată în „Românul” din Cernăuţi, 31 ian. 1909.

45. 1909 februarie 2, Cernăuţi. Guvernatorul Bucovinei către Ministerul de Interne austriac: despre schimbul de scrisori Bellegarde – N. Iorga. (Raport nr. 701/pr. dosar M.I./1451)

46. 1909 februarie 4, Viena. Ministerul de Interne austriac către Ministerul de Externe austro-ungar: Se face o trecere în revistă a etapelor privind propunerea de a se interzice intrarea lui N. Iorga în statele Austriei. (Nota nr. 843/M.I.)

47. 1909 februarie 6, Viena. Ministerul de Interne austriac comunică Ministerului de Externe austro-ungar. Raportul guvernatorului Bucovinei cu privire la măsurile luate împotriva lui N. Iorga. (Nota nr. 1541/M.I.)

48. 1909 februarie 9, Iaşi. Consulul austro-ungar Grzybowski către prinţul Schönburg. Despre grupul de 28 bucovineni veniţi la Iaşi pentru sărbătorirea semicentenarului Unirii Principatelor 1859-1909. (Raport nr. 6/res)

49. 1909 februarie 11, Iaşi. Consulul austro-ungar Grzybowski către von Aehrenthal: Ecouri de la Iaşi despre schimbul de scrisori Bellegarde – N. Iorga. (Raport nr. 12 C)

50. 1909 martie 5, Bucureşti. Prinţul Schönburg către von Aehrenthal: Întrevederea cu I.I.C. Brătianu în „cazul Iorga”. (Raport nr. 12 C)

51. 1909 martie 7/20, Bucureşti. Siguranţa Generală a Statului: despre caracterul „instigator” al conferinţelor lui N. Iorga. (Notă informativă)

52. 1909 aprilie 24, Paris. Scrisoarea lui Duşan Tomic către N. Iorga: îi cere sprijinul moral în apărarea cauzei naţionale sârbe şi croate.

53. 1909 apr. 25/mai 8, Bucureşti. Siguranţa Generală a Statului: N. Iorga despre „felul cum se aplică dispoziţiunile noilor legi agrare”. (Notă informativă)

54. 1909 mai 19/iunie 1, Burdujeni. Siguranţa Generală a Statului. Raportul Poliţiei din Burdujeni cu privire la împrejurările expulzării lui N. Iorga din Bucovina. (Nr. 1135)

55. 1909 mai 19/iunie 19, Burdujeni. Siguranța Generală a Statului. Al doilea raport al Poliției din Burdujeni, în aceeași problemă. (Nr. 1139)

56. 1909 mai 21/iunie 3, Burdujeni. Siguranța Generală a Statului. Raport „personal și confidențial”, în aceeași problemă. (Nr. 1158)

57. 1909 iunie 4, Budapesta. Ministrul de Interne ungar, Andrássy, către ministrul de Externe austro-ungar, von Aehrenthal: în legătură cu Memorandumul românilor din statul ungar, rezidenți în București și apropiata vizită a Arhiducelui Franz Ferdinand în România. (Nota 642/res)

58. 1909 mai 22/ iunie 4, București. Siguranța Generală a Statului. Informare despre cererea lui N. Iorga adresată studenților bucureşteni de a se anula manifestația împotriva expulzării sale din Austro-Ungaria.

59. 1909 mai 22/ iunie 4. Siguranța Generală a Statului. Informare privind atitudinea studențimii bucureştene față de expulzarea lui N. Iorga din Austro-Ungaria.

60. 1909 mai 22/ iunie 4, Iași. Prefectul Poliției din Iași către ministrul de Interne în legătură cu mișcările de protest ce se pregătesc în oraș împotriva expulzării lui N. Iorga din Austro-Ungaria. (Telegramă)

61. 1909 mai 23/iunie 5, București. Siguranța Generală a Statului. Despre reacțiile studențești, anti-habsburgice, mitingul pro – N. Iorga. (Notă informativă)

62. 1909 mai 24/iunie 6, Iași. Apel către „Românii ieșeni”. Chemare lansată de studențimea universitară pentru mitingul pro – Iorga, la Sala Pastia. (Foaie volantă)

63. 1909 iunie 6, Cernăuți. Articol apărut în ziarul „Patria”: „Expulzarea domnului N. Iorga din Austria”. („Patria”, 6 iunie, după confiscarea ediției I-a)

64. 1909 mai 24/iunie 6, București. Siguranța Generală a Statului: Primirea făcută de studenți lui N. Iorga în Gara de Nord. (Notă informativă)

65. 1909 iunie 7, Iași. Consulul Austro-Ungariei Grzybowski către von Aehrenthal: despre mitingul din Sala Pastia (Iași) pentru N. Iorga. (Raport nr. 21/res.)

66. 1909 iunie 11, Budapesta. J. Andrássy, ministrul de Interne ungar, către von Aehrenthal, ministrul de Externe austro-ungar: în legătură cu articolul din ziarul „Minerva” (București) despre manifestarea anti-habsburgică de la Iași. (Nota confidențială nr. 656/res)

67. 1909 iunie 11, Sinaia. Prințul Schönburg către von Aehrenthal: înaintează informarea primită de la confidentul Legației despre Adunarea anuală a Ligii Culturale ținută la Iași. Comentarii pe marginea acesteia. (Raport nr. 23 C)

68. 1909 mai 31/iunie 13, Iași. Un nou apel către „Cetățenii români ai Iașului”: „Să ieșim întru întâmpinarea Profesorului și Deputatului nostru N. Iorga”. (Afiș în arhiva secretă Viena)

69. 1909 mai 31/iunie 13, Iaşi. Prefectura Poliției Iaşi către Ministerul de Interne, Bucureşti: O nouă primire făcută lui N. Iorga. (Telegramă)

70. 1909 iunie 13, Blaj. Canonicul Augustin Bunea către N. Iorga: un îndemn la evitarea unei „mari greşeli politice" – în legătură cu vizita Arhiducelui Franz-Ferdinand în România. (Scrisoare fond N. Iorga)

71. 1909 iunie 14, Iaşi. Consulul Austro-Ungariei Grzybowski către von Aehrenthal: Tot despre primirea lui N. Iorga şi manifestațiile anti-habsburgice. (Raport nr. 22/res.)

72. 1909 iunie 14, Sinaia. Prințul Schönburg către contele Aehrenthal: despre audiența la regele Carol I, în cazul N. Iorga, precum şi în cel al soției deputatului Aurel Vlad în Transilvania. (Raport nr. 24 B)

73. 1909 iunie 2/15, Bucureşti. Siguranța Generală a Statului. Telegrama trimisă de Liga Culturală Ploieşti lui K. Lueger la Viena, în chestiunea expulzării lui N. Iorga şi apropiata vizită a Arhiducelui Franz-Ferdinand în România. (Biroul Presei)

74. 1909 iunie 16, Blaj. Canonicul Augustin Bunea către N. Iorga: Destăinuiri în legătură cu politica Arhiducelui Franz-Ferdinand față de românii din Ungaria şi Transilvania. (Scrisoare fond N. Iorga)

75. 1909 iunie 4/17, Bucureşti. Siguranța Generală a Statului. Textul interpelării deputaților români şi italieni din Parlamentul din Viena, în chestiunea expulzării lui N. Iorga, reprodus din ziarul „Universul". (Biroul Presei, nr. 880)

76. 1909 iunie 19, Sinaia. Prințul Schönburg către contele Aehrenthal: Convorbirea cu I.I.C. Brătianu în cazul N. Iorga şi vizita apropiată a Arhiducelui Franz-Ferdinand. Măsurile luate. Desfăşurarea vizitei va avea loc la Sinaia, pentru preîntâmpinarea eventualelor demonstrații. Schönburg sugerează şi revocarea condiționată a ordinului de expulzare. (Raport nr. 25)

77. 1909 iunie 9/22, Bucureşti. „În jurul expulzării dlui. Iorga. Vizita arhiducelui Franz-Ferdinand". Apelul românilor transilvăneni. (Articol în „Viitorul")

78. 1909 iunie 25, Viena. Ministrul de Externe austro-ungar către prințul Schönburg: „în privința lui N. Iorga trebuie lăsat să decidă numai guvernul român". (Telegramă confidențială, nr. 119)

79. 1909 iunie 25, Sinaia. Schönburg către von Aehrenthal: Atmosfera din România a devenit favorabilă apropiatei vizite imperiale. Referiri la cele două momente neoportune depăşite (N. Iorga şi soția deputatului Vlad). Convorbirea cu I.I.C. Brătianu. – „Apelul" din „Viitorul". (Raport nr. 26 F)

80. 1909 iunie 27/10 iulie, Bucureşti. Siguranța Generală a Statului: Despre caracterul cursurilor din Vălenii de Munte ce urmează a se ține anul curent, luna iulie: „Această Academie de cultură". (Notă informativă)

81. 1909 iulie 3/16, Vălenii de Munte. Siguranța Generală a Statului. Deschiderea cursurilor de vară; profesori şi cursuri anunțate; studenții participanți. – Congresul ce se va ține la Iaşi. (Notă informativă)

82. 1909 septembrie 3, Sinaia. Stephan von Ugron, consilier de Legație, către von Aehrenthal. Pregătirile ce se fac pentru Congresul studenților români, ce se va ține la Iaşi. Protestul studențesc împotriva interzicerii participării studențimii de la Cluj. – programul şi scopul Congresului. (Raport nr. 42 E)

83. 1909 octombrie 15, Sinaia. Stephan von Ugron către von Aehrenthal: Hotărâri luate în cadrul Ligii Culturale privind procesele de presă intentate românilor din Ungaria şi Transilvania, – N. Iorga însărcinat cu întocmirea Memoriului în amintirea arhiepiscopului Şaguna. (Raport nr. 49 E)

84. 1910 iunie 10, Sinaia. Prințul Schönburg către von Aehrenthal: despre Congresul Ligii Culturale, de la Ploieşti; primire caldă, discursul prof. Iorga; telegrame trimise. Alte cuvântări. Propuneri făcute cu privire la situația românilor transilvăneni. Noi membri. (Raport nr. 28 C)

85. 1910 iulie 8, Sinaia. Prințul Schönburg către von Aehrenthal: Completări la raportul precedent în legătură cu Congresul Ligii Culturale. (Raport nr. 34 D)

86. 1910 august 18, Sinaia. Stephan von Ugron către contele von Aehrenthal: despre cursurile de vară de la Văleni. Participanți din Bucovina, Transilvania, Ungaria. – Conferențiari. – Raportul a fost comunicat şi celor doi prim miniştri: al Austriei şi al părții ungare. (Nr. 39 G)

87. 1910 octombrie 14, Sinaia. Stephan von Ugron către von Aehrenthal: completare la raportul precedent. Trimite un exemplar din Manualul lui N. Iorga destinat a fi răspândit în Ungaria. (Raport confidențial nr. 47 F)

88. 1910 octombrie 15, Cernăuți. Guvernatorul Bucovinei, Bleyleben, către ministrul de Interne austriac: despre participanții bucovineni la Văleni. (Raport nr. 5829/pr.)

89. 1910 octombrie 24, Viena. Ministerul de Interne austriac către Ministerul de Externe austro-ungar: nota cu care a fost înaintat raportul guvernatorului Bleyleben, în legătură cu participarea studenților bucovineni la cursurile de la Văleni. (Nr. 20.667/M.I.)

90. 1911 septembrie 15, Sinaia. Contele Ottokar Czernin către von Aehrenthal, despre serbările organizate de Liga Culturală în Bucureşti, la Parcul Carol, ca o replică celor de la Blaj. Punctul de atracție: expoziția organizată de N. Iorga. Cuvântările. (Raport nr. 42 B)

91. 1911 decembrie 11, Bucureşti. Prințul Fürstenberg către von Aehrenthal: Comentarii pe marginea notei confidențiale trimisă de Kuhen Héderváry, prim ministrul ungar, privind Liga Culturală, atitudinea regelui Carol, propaganda daco-românească în Ungaria şi N. Iorga. Exprimă îndoială față de „senzaționala informare” cuprinsă în numita notă. (Raport nr. 53A-D)

92. 1913 martie 18, Bucureşti. Prințul Fürstenberg către Leopold von Berchtold, ministrul de Externe austro-ungar: în legătură cu participarea lui N. Iorga la Congresul internațional al istoricilor de la Londra şi ordinul de expulzare a profesorului. (Telegramă nr. 84)

93. 1913 martie 21, Bucureşti. Ministerul de Externe din Viena către prințul Fürstenberg la Bucureşti prin care se comunică revocarea parțială a ordinului de expulzare din Austria din anul 1909 a lui N. Iorga, în sensul acordării aprobării temporare de a tranzita Austria, fără drept de staționare pe teritoriul acesteia. (telegrama cifrată nr. 164)

94. 1913 martie 22, Bucureşti. Răspunsul Prințului Fürstenberg către Ministerul de Externe din Viena la telegrama nr. 164 anunțând plecarea spre Austria a lui N. Iorga pe 29 martie 1913. Se menționează că N. Iorga nu avea interdicție de acces în Ungaria.

95. 1913 martie 28, Bucureşti. Raportul nr. 26 solicitând răspuns față de propunerea de revocare totală a interdicției de acces a lui N. Iorga instituită în anul 1909.

96. 1913 aprilie 5, Ministerul de Externe Austro-ungar către Ministerul de Interne din Viena privind raportul no. 26.

97. 1913 mai 24, Viena. „Între Austria şi Rusia” de N. Iorga („Die Zeit”, sâmbătă 24 mai 1913, nr. 3828, an 12).

98. 1913 iunie 26. Prințul Fürstenberg către contele Berchtold, ministrul de Externe Austro-Ungar. Raportul menționează starea de spirit anti austro-ungară a românilor, precum și una din adunările Ligii Culturale în favoarea românilor din Ungaria. Fürstenberg consideră că se întrevede începerea unei campanii împotriva guvernului ungar printre românii din Transilvania. În anexa raportului, descrierea întrunirii Ligii Culturale în „Bukarester Tagblatt” din 24 iunie 1913. (raport nr. 44 C şi Anexă)

99. 1913 august, Viena. Informare confidențială din cadrul Ministerului de Interne de la Viena, „II. Mişcarea pentru România Mare”.

100. 1913 august 31, Lemberg. Căpitanul Hempel către Conrad von Hötzendorf, şeful Marelui Stat Major Austro-Ungar, despre starea nefavorabilă de spirit din România față de Austro-Ungaria, informații obținute din mediul guvernamental, militar etc. Se menționează încheierea unei convenții militare între România şi Serbia. Se mai aminteşte o înțelegere secretă între guvernele rus şi român potrivit căreia românii din Basarabia au beneficiat de o amnistie, li s-a permis predarea limbii române în şcoli şi ținerea serviciului divin în limba română. Se precizează că demonstrațiile anti-austriece la Bucureşti şi în zona de graniță, cu prilejul mobilizării, au fost organizate de Liga Culturală Română cu ştirea unor cercuri oficiale din Regat. Se afirmă că există o mişcare concertată pentru România Mare, cu legături în toate cele patru colțuri ale lumii. Sunt caracterizate personalități ale Ligii Culturale.

101. 1913 septembrie 12, Cernăuţi. Informare confidențială primită la Ministerul de Interne de la Viena. Se exprimă îngrijorarea pe care o suscită curentele „subversive daco-româneşti”. Nepotrivire între „asigurările oficiale” şi tendințele iredentiste constatate în popor. N. Iorga şi legăturile sale cu Bucovina; vizitele sale incognito; preoțimea din părțile de sud ale Bucovinei şi legăturile cu România. Rusia pare implicată. Concluzii alarmante. (raport nr. 559)

102. 1913 octombrie, Bucureşti. Interviul „O convorbire cu D. Iorga” („Românul”, Arad, nr. 216 din 3/16 octombrie 1913 şi nr. 217 din 4/17 octombrie 1913).

103. 1913 noiembrie 3, Viena. Şeful Statului Major austro-ungar, Conrad von Hötzendorf, către ministrul de Externe austro-ungar, contele Berchtold; comunicat în copie Cancelariei Arhiducelui Franz-Ferdinand.

104. 1913 noiembrie 17, Viena. Ministerul de Interne din Viena către guvernatorul Bucovinei.

105. 1913 noiembrie 19, Viena. Ministerul de Interne din Viena către Ministerul de Externe austro-ungar. Problema bisericii greco-orientale. Curente subversive daco-româneşti în Bucovina. Se discută amânarea soluționării suspendării hotărârii de expulzare a lui N. Iorga, suspendare propusă în martie 1913 de Legația Austro-Ungară din Bucureşti.

106. 1913 noiembrie 22/decembrie 6, Viena. Ministerul de Interne austro-ungar despre Raportul nr. 12535 din 19 noiembrie 1913 privitor la problema Bisericii Greco-orientale şi la curentele subversive daco-româneşti în Bucovina. (raport nr. 5706)

107. 1914 ianuarie 19, Cernăuți. Guvernatorul Ducatului Bucovinei, Meran, către ministrul de Interne Austro-Ungar. Raport despre curente subversive daco-româneşti în Bucovina.

108. 1914 februarie 11, Bucureşti. Czvetassin Oskar von Hranilovič, ataşat militar, către Conrad von Hötzendorf, şeful Statului Major austro-ungar. Raportul discută propaganda Ligii Culturale pentru România Mare, afirmând că impactul acestei organizații este relativ redus printre fruntaşii vieții publice, că ministeriabilii se „țin departe de ea” şi că N. Iorga a demisionat din postul de secretar. Se discută pregătirile militare româneşti, conchizându-se că nu este cert că românii ar adopta o atitudine pro sau anti-austro-ungară în viitorul război.

109. 1914 martie 18, Viena. Feldmareşalul Conrad von Hötzendorf către contele Berchtold, ministrul de Externe austro-ungar. Caracterizarea proporțiilor propagandei pentru România Mare.

110. 1914 martie 26, Stulpicani. Raport al Comandamentului jandarmeriei austro-ungare din Bucovina, Postul Stulpicani către Căpitănia Ocolului Câmpulung (Bucovina) în legătură cu propaganda pentru România Mare.

111. 1914 martie 30, Bucureşti. Ottokar Czernin către ministrul de Externe, contele Berchtold. Telegrame relatând protestul ministrului Ottokar Czernin față de manifestările naționaliste de la Bucureşti.

112. 1914 aprilie 13, Cernăuți. Guvernatorul Ducatului Bucovinei, Meran, către ministrul de Interne Austro-Ungar. „Uneltiri daco-românești în Bucovina”. Se menționează că N. Iorga, din partea Ligii Culturale, a plătit bani pentru internatul românesc din Siret.

113. 1914 aprilie 18, Iţcani. Comunicat al comisariatului austriac de poliție din Iţcani către Direcția Poliției din Cernăuți, privind propaganda pentru România Mare la granița Bucovinei.

114. 1914 aprilie 21, Cernăuţi. Guvernatorul Ducatului Bucovinei, Meran, către Ministerul de Interne din Viena despre legăturile lui N. Iorga cu preotul Vorobchievici din Siret şi despre colonizarea teritoriului din jurul Silistrei.

ANEXE

I

1903-1906-1909

1

Marchizul Pallavicini către contele Goluchowski

Nr. 62, D. Bukarest, 3. Dezember, 1903
Vertraulich

Hochgeborener Graf,

Mittelst meines ergebenst Berichtes vom 7 November, Nr. 59/B habe ich die Ehre gehabt Euerer Exzellenz zu melden, dass ich Herrn Bratianu darauf aufmerksam gemacht habe, das die eventualle Verleihung des Charakters einer juristischen Person an die rumänische Culturliga bei uns einen höchst ungünstigen Eindruck machen müsste. Ich bin vor einigen Tagen anlässlich eines Besuches, den mir Herr Bratianu erstattete nochmals auf diesen Gegenstand zurückgekommen und trug den Herrn Minister, ob er bereits mit Herrn Sturdza hierüber gesprochen habe.

Herr Bratianu bejahte dies und fügte hinzu, Herr Sturdza habe ihm gesagt, er wisse gar nichtsdavon, dass man mit der Absicht umgehen, für die Culturliga die Rechte einer juristischen Person anzustreben.

Von anderer Seite erfahre ich, dass Herr Sturdza mit dem Präsidenten der Culturliga, Herrn Gradisteanu seit einiger Zeit ganz überworfen sei und dasssie sich überhaupt gar nicht mehr grüssen. Dieser Umstand wäre jedenfalls nicht günstig, denn wenn dies wahr sein sollte, liegt die Gefahr nahe, das Herr Gradisteanu, gerade um Herrn Sturdza Schwierigkeiten zu machen, die Angelegenheit anregen könnte. Andererseits ist jetzt wie ich in meiner ergebensten Berichterstatung schon wiederholt hervonzuheben die Ehre hatte die Lage des Herrn Sturdza keineswegs eine starke, so dass er kaum in der Lage wäre, einem diesbezüglichen eventuellen Antrage des Herrn Gradisteanu ernsten Widerstand zu leisten.

Genehmigen...
Pallavicini

An Seine Exzellenz der hochgeborenen Grafen Agenor Goluchowski
etc. etc. etc. Wien

HHuSTA, P.A. Liasse Rumänien IV; BAR, xerografii Viena, LIX/ .

Traducere:

Nr. 62 D Bucureşti, 3 decembrie 1903
Confidențial

Preanobile Conte,

Prin preasupusul meu raport, nr. 59 B din 7 noiembrie, am avut onoarea să comunic Excelenței Voastre că am făcut atent pe d. Brătianu că eventuala acordare a unui statut de persoană juridică Ligii Culturale române ar face o impresie cu totul nefavorabilă la noi. Acum câteva zile, cu prilejul unei vizite pe care mi-a făcut-o d. Brătianu, am revenit la această chestiune întrebând pe d. ministru dacă a vorbit cu d. Sturdza în această privință.

D. Brătianu a răspuns afirmativ şi a adăugat că d. Sturdza i-ar fi spus că nu ştie să existe vreo intenție care să vizeze obținerea de către Liga Culturală a drepturilor de persoană juridică.

Din altă parte aflu că d. Sturdza este certat cu preşedintele Ligii Culturale, d. Grădişteanu şi că de câtăva vreme nici măcar nu se mai salută. Oricum această situație nu este favorabilă, căci dacă ar fi aşa există pericolul ca d. Grădişteanu tocmai ca să creeze greutăți dlui. Sturdza ar putea ridica această chestiune. Pe de altă parte în prezent, după cum am avut onoarea să subliniez din nou în preasupusul meu raport, poziția dlui. Sturdza în nici un caz nu este din cele puternice ca să se poată împotrivi unei propuneri venită din partea dlui. Grădişteanu.

Primiți...
Pallavicini

Excelenței Sale preanobilului conte Agenor Goluchowski
etc. etc. etc. Viena

2

Marchizul Pallavicini către Contele Goluchowski

Nr. 63, B. Bukarest, am 6. Dezember 1903
Streng vertraulich

Hochgeborener Graf!

Ich habe die Ehre, gehabt, den hohen Erlass vom 16 v.M. Nr. 974, betreffend die von der rumänischen Culturliga in Aussicht genommen Protest-Meetings zuerhalten. Aus meinem ergebensten Berichte vom 7. v. M., Nr. 59/B, werden Eure Exzellenz hochgeneigtest entnommen haben, dass diese Angelegenheit meiner Aufmerksamkeit durchaus nicht entgangen ist, da die Rede des Präsidenten der Culturliga, welche ich Herrn Bratianu gegenüber zur Sprache gebracht und gegen welche ich energisch protestirt habe, gerade auf dem im „Universul" erwähnten meeting zu Piteşti gehalten worden ist. Ich werde nicht unterlassen, dieser Angelegenheit auch in Zukunft meine volle Aufmerksamkeit zuzuwenden und Eurer Exzellenz fallweise hierüber Bericht zu erstatten. Übrigens möchte ich schon jetzt bemerken, dass es ganz unangebracht wäre, der von der Culturliga diesfalls in Scene gesetzten Action irgend eine Bedeutung beizumessen. Die Tagesblätter erwähnen natürlich derlei Vorkommnisse, aber im grossen Publikum kümmert sich niemand darum und gehen diese Dinge ganz spurlos vorüber.

Der Herr kgl. ungarische Ministerpräsident spricht in seiner mir abschriftlich zum Kenntnisnahme mitgetheilten Note auch den Wunsch aus, man möge bei der rumänishen Regierung darauf dringen, dass sie die Abhaltung derlei Volksversammlungen möglichst verhindern. Ich werde gewiss, wie ich dies bereits gethan habe, in diesem Sinne auf die kgl. rumänische Regierung einzuwirken trachten, aber ich möchte schon jetzt darauf aufmerksam gemacht haben, dass die Regierung, wie die Dinge heute stehen, nicht viel thun kann. In meinem ergebensten Berichte vom 3.d.M., No 62/D, habe ich bereits hervorgehoben, dass Herr Sturdza mit dem Präsidenten der Culturliga, Herrn Gradisteanu jetzt sehr schlecht steht. Wenn nun Herr Gradisteanu merken würde, dass der Regierung aus der Sache Unannehmlichkeiten internationaler Natur entstehen könnten, so würde er gewiss mit destogrösserem Eifer agitiren und Protestversammlungen abhalten lassen. Man muss nähmlich hierzulande alle diese Dinge vor allem vom persönlichen beurtheilen. Sollte also Herr Gradisteanu in der nächsten Zukunft mit seiner Liga mehr Lärm machen, so wird der Grund vor allem in seiner feidseligen Haltung gegenüber Herrn Sturdza zu suchen, keineswegs

aber in der Absicht die nationale Frage in Rumänien wieder aufzuwärmen. – Unter solchen Umständen ist es aber schwer vom Herrn Sturdza zu verlangen, dass er dem Treiben des Herrn Gradisteanu Einhalt thue.

Wir schon oben erwähnt, darf mann meiner unmassgeblichen Meinung nach dem Treiben des Herrn Gradisteano und der Culturliga überhaupt keine grosse Bedeutung beimessen, da beide, sowohl die Liga als ihr Präsident, nur geringes Ansehen geneisen. Andrerseits möchte ich aber nicht in Abrede stellen, dass man unter den heutigen Verhältnissen mehr als sonst vorkommnisse auf nationalem Gebiete beachten müsse. Es ist nähmlich nicht zu leugnen, dass die schwierige Lage in Ungarn und alles, was jetzt dort borgeht, hierzulande dass lebhafteste Interesee erregt. Man sieht mit Schadenfreude, wie sehr das Prestige Ungarns gelitten hat und hofft, dass infolge dieses Kampfes die Entfremdung Ungarns von Oesterreich weiter fortschreiten und dass das Ende eine föderative Gestaltung Oesterreichs und auch Ungarns sein wurde. Wenn also die Dinge nicht bald in Ordnung kommen sollten, so müsste damit gerechnet werden, dass der in Ungarn geführte Kampf ein unliebsames Echo hierzulande finden könnte und darum ist allerdings alles, was hier die nationale Frage wieder aufwärmt, von grösser Bedeutung.

Genehmigen...

Pallavicini

Seiner Exzellenz Herrn Grafen Goluchowski

etc. etc. etc. Wien

Traducere:

Nr. 63, B Bucureşti, 6 decembrie 1903

Strict confidențial

Prea nobile conte!

Am avut onoarea să primesc înalta adresă nr. 974 din 16 ale lunii trecute privitoare la mitingul de protest pe care îl are în vedere Liga Culturală. Din preasupusul meu raport, nr. 59 B din 7 ale lunii trecute, ați binevoit să conchideți că această chestiune nicidecum n-a scăpat atenției mele, deoarece discursul preşedintelui Ligii Culturale, pe care l-am adus în discuția cu d. Brătianu și împotriva căruia am protestat cu vehemență, a fost rostit tocmai în acel miting de la Piteşti menționat în „Universul”. Nu voi întârzia să acord şi în viitor întreaga mea atenție acestei probleme şi să raportez Excelenței Voastre după caz. De altfel aş dori să observ de pe acum că ar fi cu totul de nedorit să se acorde vreo importanță Ligii Culturale în

cazul când ar fi adusă în scenă. Cotidianele menționează bineînțeles asemenea întâmplări, dar în marele public pe nimeni nu interesează și ele trec fără să lase urme.

Domnul prim ministru regal ungar, în nota sa care mi-a fost comunicată în copie pentru luare la cunoştință, îşi exprimă dorința să se insiste pe lângă guvernul român ca să împiedice pe cât posibil ținerea unor astfel de adunări populare. Eu voi căuta desigur, aşa cum am mai făcut-o, să influențez în acest sens guvernul regal român, dar aş atrage atenția de pe acum, că aşa cum stau lucrurile guvernul nu poate face prea mult. De altfel încă în preasupusul meu raport, nr. 62 D din 3 ale lunii, am subliniat că d. Sturdza este în relații foarte proaste cu preşedintele Ligii Culturale, d. Grădişteanu. Dacă acum d. Grădişteanu ar observa că guvernul ar putea avea neplăceri de natură internațională din aceasta, cu atât mai vârtos s-ar agita şi ar face să se țină adunări de protest. Aici în țară toate lucrurile trebuie considerate în primul rând din punct de vedere personal. Dacă deci în viitorul apropiat d. Grădişteanu va face mai mult zgomot cu Liga lui, explicația va fi de căutat înainte de toate în poziția sa de adversar al dlui. Sturdza şi nicidecum în intenția de a trezi din nou problema națională în România. În aceste condiții este greu de cerut dlui. Sturdza să pună oprelişti agitațiilor dlui. Grădişteanu.

După cum am menționat mai sus, după umila mea părere, agitațiilor dlui. Grădişteanu şi Ligii Culturale nu trebuie acordată importanță deoarece atât Liga cât şi preşedintele ei se bucură de puțin prestigiu. Pe de altă parte însă nu vreau să neg că în actualele împrejurări n-ar trebui acordată mai multă atenție evenimentelor pe plan național. Nu se poate nega că situația grea din Ungaria şi tot ce se petrece acum acolo nu trezeşte aici cel mai viu interes. Se constată cu satisfacție cum a avut de suferit prestigiul Ungariei şi se speră că urmarea acestei lupte să adâncească înstrăinarea dintre Ungaria şi Austria şi că sfârşitul la toate acestea va fi o constituire federativă a Austriei precum şi a Ungariei. Dacă deci lucrurile nu se vor restabili curând, ar trebui avut în vedere că lupta ce se duce în Ungaria va putea găsi aici un ecou supărător şi de aceea tot ce aici agită din nou problema națională este de o mare importanță.

Primiți...
Pallavicini

Excelenței Sale domnului conte Goluchowski
etc. etc. etc. Viena.

3

Marchizul Pallavicini către contele Goluchowski, ministrul de Externe austro-ungar

No. 52, E Bukarest, 17. Dezember 1904

Hochgeborener Graf!

Im vorigen Jahre habe ich die Ehre gehabt Euerer Exzellenz mittelst Berichtes vom 7. November No. 59/B über die Schritte zu melden, welche ich bei der hiesigen Regierung gemacht habe um zu verhindern, dass der rumänischen Cultur-Liga der Charakter einer juristischen Person zuerkannt werde. Diese Demarche ist nicht erfolglos geblieben, da der Senate von Herrn Gradisteanu dies bezüglich gestellte Antrag gar nicht zur Verhandlung kam. Der genannte Senator hat gestern einen neuen Antrag gestellt, dass der Cultur-Liga die Eigeschaft eine juristische Person zu erkannt werde und der Senat votirte für diesen Antrag die Dringlichkeit.

Wie die Dinge heute stehen, dürfte es kaum möglich sein die Sache so wie im vorigen Jahre zu hintertreiben. Aus meiner ergebensten Berichterstattung kennen Euere Exzellenz die Lage, in welcher sich das Cabinet Sturdza derzeit befindet. Es steht vor dem Rücktritt und in einem solchen Momente stehlt sowohl der Wille als auch die Macht einzugreifen. Uebrigens verliert die rumänische Cultur-Liga jedes Jahr an Bedeutung. Erst kürzlich fand die Generalversammlung dieser Gesellschaft statt, auf die traurigen finanziellen Verhältniss der Liga hingewiesen wurde. Unter diesen Umständen kommt, meiner Ansicht nach, dem Antrage Gradisteanu keinerlei Bedeutung zu und ist es ganz gleichzeitig, ob er angekommen wird oder nicht.

Genehmigen...
Pallavicini

An Seine Exzellenz den hochgeborenen Grafen Agenor Goluchowski
etc. etc. etc.
Wien

HHuSTA, P.A.Liasse Rumänien IV; BAR., xerocopii Viena, LIX/274.

Traducere:

nr. 52, E Bucureşti, 17 decembrie 1904

Prea nobile Conte,

În anul trecut am avut onoarea să comunic Excelenței Voastre, prin raportul nr. 59 B din 7 noiembrie, despre cele ce am întreprins pe lângă guvernul de aici pentru a împiedica să se recunoască Ligii Culturale caracterul de persoană juridică. Aceste demersuri nu au rămas fără rezultat, întrucât propunerea dlui. Grădişteanu făcută în Senat n-a intrat în dezbatere. Numitul senator a făcut ieri o nouă propunere ca să se recunoască Ligii Culturale calitatea de persoană juridică şi Senatul a votat urgență pentru această propunere.

După cum stau lucrurile astăzi, ar fi greu să se mai împiedice votarea aşa cum s-a făcut anul trecut. Din preasupusul meu raport Excelența Voastră cunoaşte situația în care se află în prezent cabinetul Sturdza. Acesta este în pragul retragerii şi în astfel de momente lipsesc atât voința cât şi puterea de a se interveni. De altfel Liga Culturală română pierde cu fiecare an în importanță. De curând a avut loc adunarea generală a acestei societăți în care a fost înfățişată situația tristă financiară a Ligii. În aceste împrejurări, după părerea mea, nu mai are nici o importanța şi este cu totul indiferent dacă propunerea lui Grădişteanu este primită sau nu.

Primiți...
Pallavicini

Excelenței Sale domnului conte Agenor Goluchowski
etc. etc. etc.
Viena

4

Informare din cadrul Direcției Siguranței Generale despre o vizită iscoditoare la prof. N. Iorga acasă

Bucureşti, 2 martie 1907

Notă

Dnu. Profesor Iorga n-a avut curs aseară la Universitate după cum se credea. Dsa. are curs Sâmbăta de la 9 p.m.- 11.

La ora 9 *1/2* m-am dus la domiciliul său (Buzeşti 42). Locuieşte în apartamentul din dreapta. Dsa. era acasă şi mi s-a părut că e singur. Storul camerei sale era lăsat şi lampa aprinsă în mijlocul camerei făcea să se desemneze bustul său pe stor. Din poziția care o avea mi s-a părut că citeşte. Sun la scară şi sunt primit. În adevăr dsa. era la birou, însă nu singur ci cu secretarii săi, studenții Traian Dumitriu şi Marin Gheorghe (studenți în Litere, buni prieteni ai mei). Am arătat dlui. Profesor scopul visitei mele, spunând că vin din mijlocul studenților agitați şi îi cer sfatul dacă pornirea noastră nu e periculoasă statului în împrejurările în cari ne găsim. Dsa. ne sfătueşte să fim cât mai calmi că totul dus la extrem ne-ar putea compromite acțiunile şi poziția noastră de stat occidental. Discuțiile au durat până la orele 11 1/2 p.m. când secretarii săi au terminat transcrierea articolului pentru „Neamul Românesc" şi am plecat împreună cu ei. Înainte de a pleca am promis dlui. Profesor că-l voi ține în curent cu mişcările noastre spre a-l mai vizita. Am căutat să mă conving şi de la secretarii săi dacă în adevăr dl. Iorga este vizitat de ofițeri. Ei spun că regulat în fiecare seară stau câte 2-4 ore la dl. Iorga şi că absolut nimeni alții decât studenți şi unii profesori nu vine la dl. Iorga.

Prietenii mei luând direcții deosebite, m-am depărtat de ei şi m-am reîntors în Buzeşti 42. Fiind însă lampa stinsă, am căutat să văd de nu pot afla de la sergentul din post. Acesta n-a putut să-mi dea nici o informație precisă. Totuşi l-am rugat să observe fără a atrage atențiunea nimănui şi să-mi comunice seara următoare.

SMBAN, Fond Direcția Poliției şi Siguranței Generale (în continuare DPSG), dos.59/1906.

5

1907, aprilie 2

Ministerul de Externe din Viena către prințul Schönburg la București

No. 363 Wien, den 2.IV.1907

Dem Berichte E.E. vom 19.1.M. No 12 B habe ich entnommen, dass die rumänische Culturliga durch Gesetz vom 9/22 Februar l.Js. als juristische Person anerkannt worden ist.

In dem Berichte von 7. November 1903, No. 59 B hat Markgraf Pallavicini gemeldet, dass er eine vom Standpunkte des international-politischen Anstandes unstatthafte Rede des damaligen Praesidenten der Culturliga zum Anlasse genommen hat, um den damaligen Minister des Äussern Herrn Bratiano darauf aufmerksam zu machen, dass die Absicht bestehe dem Senate ein Gesetzproject zu unterbreiten, durch welches der Culturliga der Charakter einer juristischen Person zuerkannt werden sollte.

Markgraf Pallavicini fand wiederholt Gelegenheit Herrn Bratiano gegenüber zu betonen, dass die Verleihung des Charakters einer juristischen Person an die genannte Vereinigung bei uns einen schlechten Eindruck hervorrufen würde, und hat auch – sie aus seinem Berichte vom 19. December 1903, No 64 F hervorgeht – mit dem damaligen Ministerpraesidenten über diese Angelegenheit gesprochen. Herr Sturdza gab damals dem K.u.k. Gesandten die bündigste Zusicherung, dass von der gesetzlichen Anerkennung der Culturliga als juristische Person keine Rede sein könne.

In Anbetracht dieser Stellungnahme des damaligen liberalen Cabinets und in Ermangelung einer gegenständlichen Berichterstattüng der k.u.k. Gesandschaft während des eben abgelaufenen Conservativen Régimes, wäre es für mich von Interesse zu erfahren, bevor ich die a.-ung, von dem Inhalte des eingangs citirten Berichtes in Kenntnis setze, auf welche Momente die nunmahr erfolgte gesetzliche Anerkennung der Culturliga zurückzuführen ist, und welchen Entwicklungsgang diese Frage in den letzten Jahren genommen hat.

Indem ich E.E. diesbezüglichen Berichterstattung entgegensehe erneuere ich ...

HHuSTA, P.A. Liasee Rumänien IV; BAR., xerografii Viena, LIV/298.

Traducere

Nr. 363 Viena, 2 aprilie 1907

Din raportul Excelenței Voastre, nr. 12 B din 19 ale lunii [martie] am dedus că Liga Culturală română a fost recunoscută persoană juridică prin legea din 9/22 februarie curent.

În raportul nr. 59 B din 7 noiembrie 1903, marchizul Pallavicini a anunțat că s-a folosit de prilejul unei cuvântări, inoportună din punctul de vedere al uzanțelor internațional-politice, ținută de preşedintele de atunci al Ligii Culturale pentru a atrage atenția ministrului de Externe, atunci d. Brătianu, asupra faptului se intenționa de a se prezenta Senatului un proiect de lege prin care să se recunoască Ligii Culturale caracterul de persoană juridică.

Marchizul Pallavicini a găsit o nouă ocazie să accentueze față de d. Brătianu că acordarea calității de persoană juridică numitei asociații va produce la noi o rea impresie şi de asemenea – după cum reiese din raportul nr. 64 P din 19 dec. 1903 – a vorbit şi cu prim-ministrul de la acea dată, în această problemă. D. Sturdza a dat atunci reprezentantului cezaro-crăiesc asigurarea cea mai convingătoare că de o recunoaştere legală a Ligii Culturale nu poate fi vorba.

Având în vedere atitudinea cabinetului liberal de atunci şi în lipsa unui raport obiectiv din partea legației cezaro-crăieşti din timpul guvernării conservatoare care acum tocmai s-a încheiat, ar fi de interes pentru mine să aflu, înainte de a face cunoscut guvernului regal ungar conținutul menționatului raport, la ce anume momente se referă recunoaşterea legală a Ligii Culturale şi ce curs a luat această problemă în ultimii ani.

În aşteptarea raportului Excelenței Voastre în această chestiune, reînnoiesc ...

Dacă ți-a plăcut, intră pe
www.elefant.ro/ebooks
descarcă volumul și citește mai departe!